

NEKATERI SENATORJI VIDIJO POV-SOD SOCIALIZEM.

PA SE NITI NE KAVEDAJO, KAKO SREŠIJO SERE.

Kajti socializem vidi jo tam, kjer ga še ni.

Washington, D. C. — Senator Bruce iz Marylanda se je hotel najbrž maščevati zaradi napada na trust za umetna gnojila, katerega je izvršil senator Harrison iz Missisipija v Baltimorju, pa je udaril po določbi in Underwoodovi predlogi glede Muscle Shoals, ki se peče z umetnimi gnojili. Oznalil je to določbo kot nevaren korak v socializem. Povedal je odprto, ako se hoče voditi uspešne kupčije z umetnimi gnojili, to laj ne sme imeti privatni najemnik nobene konkurence od strani v.

Senator je postal še bolj resen in je povedal še majhno zgodbo, da dokaže, kako majhen državnik je senator Harrison, ki se drzne napadati trust za umetna gnojila. Senatorja Underwooda, ki je krepak podpornik sedanjega, spodarskega sistema, kljub temu ni zadela kap. Kako je sodil o tem napadu, ki njega prikazuje kot prikritega socialista, ni seveda povedal nikomur.

Senator Underwood je marsikaj pričakoval v debati, ampak kaj takega prav zanesljivo ni upal dočakati, da mu kdo pove, da je do- ločka glede produkcije umetnih gnojil v njegovi predlogi socialis- tična.

DELAVČEV RIKINO.

Delavci bi kmalu žvego zagnali.

Chicago, Ill. — Delavec John Keyes je padel v p. mogov nabir- nalnik na mestni vodovodni sta- tiji. Premog ga je vlekel vase in Keyes se je počasi blizil ognjene mu žrelu pod parnimi kotli, ka- mor ga je premog vlekel s sabo. Klicali na pomoč na ves glas in končno so ga slišali njegovi tova- riši. Bil je zadnji trenutek. Keyes je bil zakopan še do vratu v pre- mog, še nekaj minut in bil bi v omenjenem žrelu. Hitro so položili težke deske prek nabirnalnika in so spustili doli k njemu in ga opo- stili premogovega objekta.

Keyes menda ne bo pozabil vse živje dni tega dogodka. Takim nevarnostim je izpostavljen delavec pri težkem in napo- nem delu. Marsikatera milijarka bi se onestavila, ako bi le po- sledila v ogromni premogov nabir- nalnik, iz katerega trajno leze premog v ognjeno žrelo pod pa- rnimi kotli, kakor da ga tle vleče nevičarna in demonska sila, da se spremeni v morje plamena, ki pro- izvaja parno silo, ko segreva vo- lo v parnih kotlih.

TRGOVSKI TAJNIK VIDI VSE V ROŽICAH.

Washington, D. C. — Trgovski tajnik Hoover je podal izjavo, v kateri pravi, da so gospodarski iz- sledi v letu 1925 zelo dobri. Novo leto prične s gospodarsko gradbo, je menil trgovski tajnik. Podlaga je tako dobra, da take ne bi bilo po vojni. V minulih letih je bilo nekaj napredka proti so- cialni, gospodarski in politični stalnosti po vsem svetu. Le Rusi- a in Kitaj tvorita po njegovem mnenju izjeme, ker tudi pred voj- no ni na nju odpadlo več kot 3½ d. otka mednarodne trgovine.

BO PROG OBTOŽEN UMČA SVOJE ŽENE.

Omaha, Neb. — Teleporota je obtožila John Warren Halina, da je umoril svojo 46-letno ženo May sekira. Haline trdi, da je v svo- jo ženo umorjeno v kleti in da je bila umorjena v njegovi odsot- nosti.

Nemški parlament odprt.

Berlin, 5. jan. — Novi nemški parlament je bil danes odprt. Borbnica se mora najprej organi- zirati, kakor se vrli prva plenar- na seja proti temu tedu.

Pregled dnevnih do- godkov.

Amerika.

V Washingtonu so izvedeli, da Francija le "vleče" Ameriko s svojimi pogoji za poravnanje dol- gov.

Nekateri senatorji vidi jo pov- sod strah socializma. Nov motor za letala iznajden, ki morda revolucionira avijati ko. V Chicagu je zastavkalo 3000 voznikov.

Jugoslavija.

Radl je aretiran. Strahovlada za uničenje volilne svobode se na- daljuje.

Po svetu.

Fašistični teror v Italiji: spo- pad med fašisti in policijo.

Vest, da je Anglija organizirala balkanski protiruski blok, se po- navlja.

Pariški listi napadajo Ameriko radi dolgov.

Nemški parlament odprt.

Nov motor daje Ameriki prvenstvo v zraku.

Iznajdba je tako popolna, da bo- do močni polati čez morje in 300 milj na uro.

New York, N. Y. — V nedeljo je ameriška javnost prvič izvede- la, da ima Amerika nov parni motor za croplane, ki daleč nad- krikuje eksperimentalne motorje na gaolin. Strokovnjaki se napo- vdujejo veliko boljše v avija- tiki. S pomočjo tega motorja bodo letala lahko šla čez oceane 300 milj na uro in brez prestopa ka- kor tudi brez nevarnosti, da bi motor naglo odnehal; poleti čez kontinent v zelo kratkem času in brez odmorev so tudi zagoto- vjeni.

Inventelj motorja je H. Gross- land Pfaff, mehanski inženir, ki je delal sedem let na svoji iznajd- bi in baje potrošil \$300.000, da je izpolnil stvar. Motor je zdaj v rokah letalskih izvedencev, ki so še izrekli zelo povoljno sodbo.

Motor je neki tako lahak, da ga lahko neseta dva moža, razvije pa tako silo, da lahko goni največje zračne ladje in letala. Motor ne dela najmanjšega šuma ali ro- pota in je tako trpežen, da lahko traja 50 let. Kuri se s največ- jim oljem, ki stane danes tri cen- te galona.

Eksperti pravijo, da je Ameriki zagotovljena supremacija v zraku, bodisi v bojni ali trgovinski avijati ki, če motor v preizkušnjah pokaže vse tiste popolnosti in uspehe, o katerih trdi iznajditelj.

STAVKA RAZVAŽALOV PREMOMA.

Chicago, Ill. — Nauzdano ča- so-pisje pristavlja hudobno, da bo- čo oni trpeli, ki si niso naročili pre- moga, ker so zastavkali razvažal- ci premoga. Ta hudobna oparka ima namen nahujakati občinat- r proti stavkajočim razvažalcem, ki so onarjavljali težko delo za sedem- deset centov na uro v mrazu, de- žju, snegu ali viharju, njih gospo- darji so pa bogateli.

Stavko so izzvali gospodarji, ki so nakratko še pred štirinajstimi dnevi odklonili delavske zahteve. Razvažalci so zahtevali deset cen- tov povišanja meze na uro, kar je zelo skromna zahteva, ako se primerja s današnjo draginjo in težkim delom, ki ga vrše razva- žalci. Oni ne prevažajo le premo- ga, ampak a tudi razklada jo in nakladajo.

BROOKHART ZARTEVA PRE- ISKAVO NA PORTORIKU.

Washington, D. C. — Senator Brookhart iz Iowe, progresist, je predložil resolucije v senatu, ki se glasi, da kongres odredi popolno preiskavo vseh industrijskih, ekonomskih in političnih razmer na Portoriku. Preiskavo naj vodi komisija treh senatorjev in treh kongresnikov.

VRHNE

Chicago in okolica: V sredo se- rno. Lahki južnospadni vetrovi. Barva izide ob 7.18, mrak ob 6.45.

BRITSKI PO- SLANIK SLI- KA STRAHOVE.

TO JE STORIL V INTERESU KONSERVATIVNA.

V tako strahove pa ne verjamejo napredni ljudje.

Washington, D. C. — V Brita- niji so toriji v sedlu in delavske vlade ni več, zato tudi britski po- slanik poje zdaj drugo pesem kot ob času delavske vlade. Pred A- meričkim političnim znanstvenim društvom je britski poslanik sir Esme Howard predaval o predme- tu "Britska politika in ravnanje- je sil." Predmet je bil kakor na- lašč ustvarjen, da zagovarja poli- tiko britskih torijev, ki v duhu še vedno žive v srednjem veku, ko je angleški kralj Jurij III. tako šikaniral Američane, da so se vpr- li njegovi avtokraciji in proglasi- li angleške kolonije v Ameriki za neodvisne. Da govori v sago- vor nasadnjaštva v Veliki Brita- niji napravijo vtis na poslušalce, je treba slišati tako strahove na- steno, da poslušalci kar strahu- tresajo. In tako je tudi britski poslanik dejal, da je Evropa ravnokar definitivno ušla — "komu- nistični poplavi". Najhujša ne- varnost je bila po njegovem mne- nju leta 1918 in 1920, ki se je pa "ustavila" pred vrati Varšve. To je rešilo Evropo pred vporom rdečkarjev zelo resnega značaja. Odkar se je morala rdeča ar- mada umakniti izpred Varšve, ni Evrope ugrožala nobena sila, da ji gospodarji, je govoril brit- ski poslanik.

Nato je nadaljeval, da se bo morala Velika Britanija sama za- ščititi "čuvati" od časa do časa, do- klir se nanodi na zbiru in utvar- rijo federacijo za obrambo in o- hranitev miru. Menil je, da Bri- tanija v prihodnosti ne more o- stati osamljena.

Howardov govor je bil diploma- tičen. Govoril je in govoril, čil, povedal pa ni nič jasnega in pozitivnega. Kdor pa razume, kar diplomatje zamože, kadar gove- ro, je bil na jasnem, da je britski po- slanik slišal kopje za skrajni kon- servativem, ki ljudskim masam ne prizna koščka svobode, še manj pa enakopravnosti.

PLIN ZAHTEVA NAJVEČ ŠT- TV MED DELAVCI.

New York, N. Y. — Razsvetlje- valni plin zahteva veliko več š- tev v delavskih družinah, ki so primorane živeti v hišah, v kate- ri h služi plin za vse potrebe, kot v družinah premožnih ljudi.

Katarina Murphy, stara enajst let, je pripravljala obed za 9-let- nega Franka in 7-letnega Walter- ja, medtem ko sta njih oče Mihael Murphy in mačeha delala od do- ma, da zaslužita za prehranitev družine. Katarina je vžgala plin pod ponvo, pa ga je pozabila za- preti, ko ga je ugasnila. Neka žen- ska, ki stanuje v ravno istem nad- stropju, je zaduhala plin, ko se je mlati ob petih vrnila od dela. Šli sta hitro v sobo in sta našli vse tri otroke mrtve. Otroci so prišli iz Gloversville, N. Y., da obiščejo svoje stariše ob prazni- kih. Mačeha dela pri National Bis- cuit kompaniji, ker zaslupek nje- nega moža ne zadostuje za kritje življenjskih stroškov. Otroci so na- vedno prebivali pri dominikankah in sorodnikih.

VOJAŠKA STRAŠA NEVARNO ONSTRJELA ŽENSKO.

San Diego, Cal. — Žena Char- les W. Rockwella je postala žrtv- militariističnega podula. Žena je sedela v avtomobilu in v naročju je imela otroka. Njen soprog je vozil avto. Ko se je približal Fort Rosencransu, je predišal, da je straža klicala stoj. Vozil je dalje in straža je oddala strel, ki je ne- varno ranil ženo.

Prepeljali so jo v vojaško bol- nišnico in zdravniki dvomijo, da okreva. Vojaška straža so seveda aretirali, ako so aretirali tudi ona- ga, ki je stražo instruiral, da naj strelja na vsakoga, ki ne obstoji, kadar mu zakliče stoj, ne kron: za- no 1975.

Dolgovni pogoji Franci- je so le propaganda.

Francija se še ni resno odločila za poravnanje vojnih posejil. Pa- riški listi napadajo Ameriko.

Washington, D. C., 5. jan. — Iz avtoritativnega francoskega vira so prišle informacije, da pogoji Francije, ki so bili prejšnji teden predloženi ameriški vladi glede plačevanja njenih vojnih dolgov, niso definitivni pogoji, temveč le nekakšno tipanje, ki naj odkrije pogoje Združenih držav za porav- nanje dolga. Z dragimi besedami so francoska propaganda, ki ima namen, prisliliti Združeno državo, da izspregovore prvo definitivno besedo.

Jutri se odpre v Parizu konfe- renca zaveznikov glede revizije odškodninskih plačil na podlagi Dawesovega načrta. Na tej konfe- renci bodo nedvomno razpravljali tudi o vojnih dolgovih, dasi to vprašanje ni uradno na dnevnem redu.

Paris, 5. jan. — Pariški listi so polni napadov na Ameriko radi ujenega stališča glede vojnih dolgov.

"Journal" piše med drugim: "Obrasc stica Sama je čudovito podoben Shylocku. Stric Sam pravi: 'Tukaj je moj račun, kje je denar?' Mi odgovarjamo: 'Am- pak to posejilo je bilo za vojno, v kateri so bili tudi tvoji lastni si- novci.' Stric Sam pa odgovori na kratko: 'Business je business'. Mi pravimo: 'Kaj pa preliža kri?' Stric Sam: 'Kaj me briga kri, zdaj prelivajte dolarje. Račun ne bo smisel niti za cent'. Tako ame- riški Shylock tirja od nas fun- tme. Nemogoče je nam France- som pojmiti, zakaj šlovska živ- ljenja tako malo štejejo v stroških vojne. Mi, ki smo toliko trpeli v vojni, nimamo dolni nikomur nič."

Za Italijo se pa nič ne boje!

AMPAK FRANCIJA JIM JE PRI SROU.

Akoravno se Italija nahaja v ta- kavn bankrotnem položaju kot Francija.

Washington, D. C. — V politi- nih krogih govore, ako kdo pazno zasleduje izjave predsednika Coolidgea, nasleduje njegove zame- glene akcije, prihaja do zaključka, da se strinja z akcijami tajnikov Hughesa in Mellona, da Francija naj nikar ne pričakuje, da bodo ameriški bankirji odobrili proda- jo francoskih obveznic, dokler francoska vlada odklanja plačati štiri milijarde dolarjev dolga, ki ga dolguje Ameriki.

Medtem ko administracija go- vori o Franciji, o dolgovih, ki jih dolguje Ameriki, o odplačilu teh dolgov, ne hrne besedice o Italiji, ki se nahaja v takem položaju kot Francija in ki ne misli plačati svojih dolgov, ker jih plačati ne more. Oficijelno seveda ne pove- do, zakaj so tako mehki napram Italiji, ampak v prejšnjih letih so bili Coolidge-Hughes-Mellon zelo prijazni napram Mussoliniju in njegovemu diktatorstvu. Oficijel- no se niso pokazali, da so je prija- teljstvo ohladilo. Mussoliniju de- lajo zdaj veliko preglavico vodi- telji urednega stanu v Italiji. In če bi zdaj prišel še majhen pri- tiak iz Washingtona na italijan- ske finance, bi se takoj pokazalo, da je Italija bankrotna. Ampak Mussolini, to je moč, ki je napra- vil koš oblub in dozdaj še ni spo- nil nobene, je priljubljena duša pri konservativcih vsega sveta. Mogoče je to tudi vzrok, da ne pomagajo vreči Mussolinija.

Francoska vlada je pa zdaj v rokah ljudi, ki so vsaj po imenu radikalni, kakeršnih Mellonova skupina prav nič rada ne vidi, a- koravno niso nevarni.

Francijo so posvarili s finanš- nim bojkotom, ampak Italija jim ne dela silih las. Položaj se pa seveda lahko spre- meni kar čez noč, kar bi ne bil prav nebešen slučaj. V Italiji so se tako stvari že spreminjale.

Konec volilne svo- bode v Jugoslaviji.

Kandidiranje hrvaških republikancev je vled terorja P-P vlade onemogočeno. Policija je okupirala ured- ništva listov. — Nemika komunistka aretirana, ko je prišla na Dunaj. Nova vest, da je organiziranje bal- kankega protisovjetskega bloka delo Anglije.

London, 5. jan. — Brzobjavka iz Beograda se glasi, da je bil Ste- fan Radič, vodja hrvaške kmetake stranke, danes aretiran.

Dunaj, 5. jan. — (Poroča A. R. Decker.) — Naredba jugoslov- anke vlade za razpust hrvaške kmetake stranke je prepredila ko- munistično volilno kampanjo v Jugoslaviji. Brez malega vsi Ra- dičevi voditelji so v zaporu in časopisi te stranke so ustavljeni. Policija je okupirala uredništva vseh teh listov.

S tem korakom je vlada v Bel- gradu onemogočila kandidiranje hrvaških republikancev pri volit- vah za skupščino prihodnjega mesec.

Dunaj, 5. jan. — Ruth Fischer, voditeljica nemških komunistov in komunistična poslanka v nem- škem parlamentu, je bila v soboto aretirana, ko je prekorajila vo- snitriko mejo s ponarejenim po- nim listom. Fischerjeva je prišla na Dunaj na važno komunistično konferenco, na kateri se ima raz- pravljati o potrebi nove taktike na Balkanu radi ravnokar formi- ranega protikomunističnega bloka Jugoslavije, Rumunije in Bolga-rije.

Paris, 5. jan. — Vesti iz sovjet- skih virov, da je reakcijska ang- leska vlada organizirala bal- kanski protiruski blok, sa ponav- ljajo. Balkan je postal bojšče angloske in sovjetske diplomacije. Anglija, vsnemirjena valed revo- lucionarne propagande v Indiji, Mesopotamiji, Palestini in Egiptu, je pred enim mesecem pritislila na balkanske vlade in na Poljsko, naj takoj začno ofenzivo proti komunističnim strankam v svojih mejah, češ, da so te stranke do- bile navodila iz Moskve za izved- bo revolucije v marea in ustano- vitev sovjetskih republik v Besa- rabiji, Albaniji, Bolgariji, Galiciji in Macedoniji.

Angleški zunanji minister Chamberlain je dosegel, da so Jugoslavija, Rumunija in Bolga- rija stvorile protisovjetski blok in se zavezale, da bodo pomagale druga drugi potlačiti vsako komu- nistično vstajo; obenem sta Jugo- slavija in Bolgarija obljubili Ru- muniji, da ji prideta na pomoč v slučaju vojne s Unijo sovjetskih republik.

Anglija je obljubila Franciji, da bo podpirala njene zahteve gle- de Nemčije, ako podpre njeno akcijo na Balkanu in ob Baltiku. Herriotovo početje zadnjih tednov dokazuje, da se je najbrž odzval.

VELIK POŽAR V KLAVNICAH.

Chicago, Ill. — V klavnicah Chi- cago Packing kompanije je nastal ogenj, ki se je kmalu razširil v velik požar. V klavnicah so vise- je zaklane in ubite živali, kar je povzročilo strašen smrad, ko so se pričele paliti. Smrad je bil tako velik, da so ognjegasci omagavali. Škoda znaša okrog štiri sto ti- soč dolarjev. Ampak veliko bolj važno za javnost kot materialna škoda je, da se je veliko ognje- gascov zaradi smrada in dima o- nesvestilo in da je moralo na to- tino ljudi, ki prebivajo v klavni- škem distriktu, zapustiti svoje do- move in bežati pred gostim di- mom, ki je ležal kot debela plast nad njimi, ki nikamor ne gane.

Avstrijski monarhisti na delu.

Dunaj, 5. jan. — Agitacija ogr- skih monarhistov za vzpostavlje- nje Habsburžanov je opogumila avstrijske monarhiste, da so po- večali propagando. Krščansko- socialna in monarhistične stranke v Avstriji so imenovala parlamen- tarne komisije, ki ima dognati, če je zakon iz leta 1918, glede kon- fiskacije premoženja habsburški dinastiji postaven. Socialisti so napovedali boj temu koraku mo- narhistov.

Fašistični teror v Italiji narašča.

Aretacije, izgredi, demonstracije, uničevanje svobode tiska in ras- pust protivladnih strank na dnevnem redu.

London, 5. jan. — Privatna po- ročila iz Italije se glase, da je no- tranji položaj v Italiji silno resen. Civilna vojna med fašisti in pro- ti-fašisti proti izbruhni akoraj v vseh mestih. Policija je že brez moči. Najnovejša brzobjavka pravi, da namerava Mussolini uvesti vlado treh moč, namreč samega sebe in dveh generalov, ter raz- glasiti obredno stanje.

Rim, 5. jan. — Mussolini je dan- es prišel v konflikt s svojimi lastnimi pristali. Vojaške čete so večeraj razpršile fašiste v Neaplu, ko so zadnji hoteli napasti tiskar- ne opozicijske listov in stan- novanja političnih nasprotnikov.

Rim, 5. jan. — Ukrepi, katere je naznanil Mussolini v soboto pred poslanci v zbornici, da bo vlada strla opozicijo v osemind- ridesetih urah, se že izvršujejo. Van Italijo je kopet vržena v pani- ke in kaos. Fašistična milica, ki ji bila naglo mobilizirana v vseh mestih, se začela s terorističnimi demonstracijami. V Rimu je več- raj 1500 moč imelo "manevre" s namikljenim sovražnikom, ki se je blizil mestu in Civiltasenchje.

Vlada je "odkrila" zaroto za razdejanje železnice in fašistična milica zdaj lovi zarotnike. Poli- cijski prefekti po vsej Italiji so dobili nalog, da raspuste vse poli- tične organizacije protivladnega značaja.

Mussolini upa, da bo opozicija zlomljena, če utihne njeno ča- so-pisje in izginejo njena sredisča agitacije. Fašistovski listi, oko- rajeni valed novega terorja, za- htevajo, da se fašistična revolucija ponovi in popolnoma pomete s vsami elementi, ki so protivi fa- šizmu. Listi na vse načine smešijo Rossija in njegovo spomenico in pravijo, da Rossi sploh ni pisal spomenice.

Rim, 5. jan. — Včeraj so pošli prvi strel med fašisti in karabi- njeri, odkar je fašizem na krmilu v Italiji. Mussolini, ki je v soboto obljubil svojim poslancem v zbor- nici, da opozicija bo strta brez nasilja, je moral še naslednji dan klicati vojaštvo soper svoje lastne pristaje.

Na tisoče fašistov v črnih sraj- cah je organiziralo sovražne demonstracije vkjub odredbi vlade, da istih ne sme biti. Velika mno- žica fašistov je navalila na pro- storske liste "Giornale d'Italia", toda kordon vojakov in karabi- njerov (šandarjev) je ustavil na- padalec. Medtem pa, ko so fašisti in vojski butali drugi ob druge, je manjša skupina napadalec vlomila v tiskarno skozi stranska vrata in zanetila ogenj, ki je po- škodoval nekaj strojev. Karabi- njeri so hitro pogasili ogenj in končno odbili fašiste.

Kasneje so fašisti skušali na- pasti uredništvo lista "Mondo", toda bili so odbiti. Izgredi v dru- gih mestih so imeli več uspeha za fašistične teroriste. V Bologni so črnosrajčarji razdejali glavni stan republikanske in popularne (ka- toliške) stranke in demoralizirali uredniško pisarno lista "Mulo". Mussolini je v svojem govoru v zbornici v soboto dejal, da opo- zicija mora kapitulirati v 48 urah. Kako to doseže, ni povedal; naj- brž namerava razglasiti obredno stanje in postaviti vse nasprotno politične stranke izven zakona.

Mussolini je bil ves divj. Med govorom je tolkel a postjo po mizi.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cene oglasov po dogovoru. Reklami se ne vratajo.
 Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in na inštitucije \$5.00.
 Nadar na rba, kar ima slika s kotom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Nov. 30-24) poleg vsakega imena na naslova pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Poslovite jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

SAMO TRI VESTI — IN SLIKA SEDANJE DRUŽBE JE PRECEJ POPOLNA.

V St. Louisu, Mo., je bil res vesel Božič za profitarje s perotnino, za siromake je bil pa žalosten in poln trpljenja. Na mizah onih, ki so imeli kaj pod palcem, so lahko stali pečeni purani, katere so plačali po dva in petdeset centov funt. Race so profitarji prodajali po štirideset centov funt. Medtem ko so se hišah bogatinov vršile gostije in so obhajali vesel Božič, se je v bolnišnici borila s smrtjo 35-letna stenografska Etta Rudy. Bila je brez dela in sredstev. Zaman je iskala delo. Postala je trudna, naveličala se je pasjega življenja in izpila je strup, da napravi trpljenju konec. Mraz, ki je pritisnil o Božiču, je pogljal osem sto brezposelnih proletarcev, da so v občinskih prenočevalnicah prosili za prenočišče. Število brezposelnih se veča z vsakim dnem, pa tudi siromakov, ki prosijo za prenočišče.

60-letni Elias Cox je bil že dalj časa brez dela. Njegova žena in pet otrok se je treslo mraza. Njegova drvarnica je bila prazna. V nji ni bilo premoga ne drv. In oče je šel na progo železnice Chicago & Alton, da pobere košček premoga, ki padejo med vožnjo vsled tresenja raz vozove. Pridrivila je lokomotiva in povozila očeta, ki je obležal mrtev na mestu. Sosedje in prijatelji so morali iti s klobukom okoli, da so pokrili pogrebne stroške.

Iz Silvisa, Ill., poročajo, da so železniški delavci, ki delajo v delavnicah železnice Rock Island, preživeli zelo žalosten Božič. Na sveti večer je železniška družba odpuščala tisoč delavcev. Delavski vlak, ki prihaja iz Rock Islanda, ima navadno petnajst železniških voz. Zdaj jih lokomotiva vleče samo pet in še ti so slabo zasedeni.

Samo tri vesti iz treh različnih krajev in pred sabo imamo sliko sedanje človeške družbe in njenega gospodarskega sistema z vsemi strahotami za delovno ljudstvo.

Brezposelnost, ki visi kot Damoklejev meč vedno na niti nad delovnim ljudstvom, je najstrašnejša počast, ki jo je rodil kapitalistični gospodaraki sistem. Danes moč delavec še dela in zasluži toliko, da za silo preživi sebe in svojo družino. Nihče mu ne garantira, da bo delal še prihodnji dan. Ko se delavec najmanj nadja odslovitve, pride preddelavec in mu pove, da ga ne potrebuje več. Vsi račun, ki jih je delal priden delavec za bodočnost, so uničeni. Pred njim se odpira bodočnost negotovosti, bodočnost brezposelnega delavca, ki je strašna, grozna in polna trpljenja ne samo za njega, ampak tudi za njegove svojce. Odslovili ga niso, ker je bil len, počasen in neokreten pri delu. Ampak ne potrebujejo ga več. Delavcev ima preveč, za podjetnika ali podjetniško družbo se ne plača, da bi še delal nadalje. Njegovo delo postaja breme za podjetnika ali podjetniško družbo, ker ne nosi več profita. Trg je prenapolnjen s produkti, naročil ni, pojasnjuje preddelavec odslavljenim delavcem sredi strašne zime. In zakaj je trg prenapolnjen s produkti, saj ljudje vendar hodijo napol bosi in nagi s praznim želodcem okoli. Ti bi rabili obleko, čevlje in tečno hrano! Veliko ljudi nima prostora, kamor bi zvečer položili svojo trudno glavo. Treba je vendar stanovanj! Pa jih ni! Farfar zdihuje, da ne bo mogel obdelati svojega polja, ker nima potrebnih strojev in orodja. Strojev in orodja je pa preveč na trgu. In tako bi se dalo še marsikaj naštet, kar ljudje zelo potrebujejo, pa nimajo, ampak trg je prenapolnjen s produkti in delavce v tovarnah odpuščajo, ker ne morejo postaviti izdelanih produktov na trg.

Gospodarski sistem, ki dovoljuje, da delavce odpuščajo, da stradajo in trpe pomanjkanje medtem ko so skladišča zvrhana s produkti, se ne more vzdržati. Kdaj tak sistem pade, je pa odvisno od spoznanja delovnega ljudstva, ki trpi zaradi nevarnejšega in krivičnega gospodarskega sistema.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosveta.

Farrell, Pa. — O božiču so orgije zopet zabučale in pobožnjaki so zapeli staro himno "Slava bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki do dobre volje." Daleč je ta pesem od resnice, miru še ni, dobre volje tudi ne. Na obrazih trpečih delavcev vidimo danes več resnosti in skrbi kakor pa veselja.

Leta 1924 so bili burni časi, ne samo pri nas temveč po vsej zemeljski obli. Ljudstva so se zgrajala nad grozotami, ki jih zmora ta solzna dolina, pa vse zgražanje ni nič pomagalo. Stradati so morali, trpeti pomanjkanje na živilih in obleki. Veliko jih je napravilo samomore radi skrbi in obupa, ker niso imeli dovolj potrebnih stvari za življenje. Leta 1924 je nam prineslo marsikatero novico, kdo se je usmrtil, kdo postal kratek, pa kdo je bil pri tatvini ponesrečen itd. Večinoma vsi ti siromaki so sami delavci, ki bi radi delali, in se pošteno preživljali, a jim svet ne ponudi dela, ker kapitalizem nima od tega zadostnega profita. Dasi ravno je kapitalizem kakor kaplja proti vsemu človeštvu.

Ne zgražajmo se, temveč ogledimo se in pripovedujmo, kje je vendar vzrok za tako nemogočnost. Morda so okoli nas ti vzroki, zato si jih ogledimo, skušajmo jih odpraviti in pomagajmo si sami. Kapitalizem vidi našo lenobo, zato je združen organiziran, da je lahko naš gospodar. Dokler se ne bomo tega zavedali in sami drli čez drn in strn, je nemogoče, da bi se kaj izboljšalo. Še bolj pa bo padal bliž po naših plečih.

Kaj bomo torej imeli v tekočem letu? Bodočnost nam pove. Pozdrav članom S. N. P. J. in čitateljem Prosveta. — Jakob Jert.

De Pus, Ill. — (Pogovor domov grede od spovedi.) Marta: Mislija sem, da sem bila danes sama pri spovedi in pri svetem obhajilu, kar nas je Slovenec.

Spela: Oh, jaz sem tudi tako mislija, dokler nisem zagledala tebe, ki si klečala in molila.

Marta: Da, veš, opraviti sem morala naloženo pokoro.

Spela: Seveda, tisto se pa mora izpolniti, kar gospod naložijo grešnim dušam.

Marta: Če ne bomo gospoda ubogali, ne bomo srečni na tem in onem svetu.

Spela: Vidili, kako prav govoriš! Jaz sem to že dostikrat rekla svojemu možu.

Marta: Kaj pa je rekel. Vem, da dosti ne verjame v cerkev in gospoda.

Spela: Oh, ljuba moja, kakšen križ imam s tem dedcem! Nikakor ga ne morem spreobrniti, da bi začel hoditi v cerkev in gospoda spoštovali, ko se tako fejt.

Marta: Moj pa je ves drugačen. Rad gre v cerkev, če sam nima časa, pa moram jaz iti dvakrat, da namesto njega molim.

Spela: Kako si srečna, ko imaš tako dobrega moža. Kar od veselja bi vriskala, če bi bil moj tak.

Marta: Veš kaj naredi, da se bo spreobrnili. Mene poslušaj!

Spela: Le kar povej mi, hvaležna ti bom do smrti.

Marta: Pojdi k gospodu, pa mu vse povej, on ti bo še dal nasvet, kako ga moraš obračati, da ga spreobrneš.

Spela: To sem že vse akusila, pa ni nič pomagalo.

Marta: Ali si res? Kaj so pa gospod rekli? Dali so ti dober svet, kajne? Oh, naš gospod so tako strašansko fejt!

Spela: Rekli so mi, da ga bom morala od začetka zlepa nagovarjati in dam naj za dve maši, morda bo šlo. Če pa tako ne bo šlo, naj ga začnem pa zgrda, da se bo moral podati.

Marta: Ali si pa naredila tako, kot so ukazali dobi gospod?

Spela: Kajpada! Od začetka sem ga lepo nagovarjala in tudi za male sem dala. Pa se je samo smejal in mi rekel, da se mi je smešalo, da me bo moral poslati v norišnico, če ne bom bolj pametno govorila.

Marta: Pa zgrda nisi skušala? Morda bi pa šlo.

Spela: Seveda sem tudi zgrda! In šlo je, namreč upanje, da ga spreobrneš. Še za dve maši sem dala, počela sem vse, pa je bilo še slabše.

Marta: Pa potem ni več govorila, da te bo poslal v norišnico?

Spela: Ne, tistega ne veš. Ampak nekaj drugega se je zgodilo, ko je prišlo do kraja: Ko sem si mnogo prizadevala zlepa in zgrda,

da ga spreobrneš, se je pa nekdo zjezil in me prav hudo natepel po hrbtu, da sem bila drugi dan vsa trna.

Marta: Oh, bog se usmili čez Zenske. Moj je pobožen kristjanu. K maši in spovedi hodi, posti se vsak petek in druge zapovedane postne dni, cerkvi daruje...

Spela: Kako hudo dobrega moža imaš!

Marta: Čakaj, da povem vse. Radi tega je že res fejt, ampak drugače je pa klada. Tako mi pride domov nabit z jerušem, da ga nobena noga ne drži.

Spela: Moj pa ne pije veliko. Za tisto je pa dober. In otroke ima tudi rad še bolj kot jaz. Kupi jim vse, kar rabijo za šolo in druge stvari.

Marta: Da bi ti vedela, kako težak je moj križ. Mene ne mara, otrok pa še manj. Vse moram sama kupiti, ko pride pijan domov, moramo pa vsi sbežati skozi vrata.

Spela: Moj je pa za tisto res fejt. Vere res nima, ampak otroci ga imajo tako radi, ker je dober, da vsi hočejo pri njemu spati. Marta: Naši pa nočejo še v tisti sobi, kjer on spi. Če ima vero ali ne, samo da je za drugo dober.

Spela: Saj je res. Tako sem ti že mislija povedati.

Marta: Malo vsa se vendar pogovorili. Pa naj med nama ostane.

Spela: Nič se ne boj. Pa kdaj se še vidimo?

Marta: V nedeljo pri sveti maši. Se bova še kaj pogovorili od gospoda in nove cerkve. Gubaj! — I. J.

Mineral, Kans. — Dolga vrata let je že potekla, kar sem v tej državi in reči moram, da so danes razmere povsem drugačne kot so bile pred 20 leti. Doim smo takrat živeli po kompanijskih hišah, akosi katere je imelo solnce kakor dež prost vhod, so te danes večinoma izgubile. Šli so tudi saloni in pivnice, kjer so točili slabo pivo in žganje, ki so bile takrat središče socialnega življenja. Na delo smo hodili večinoma vsaki dan v ostrem mrazu in z raztrgano delavno obleko, in enako smo šli domov iz vročega rudnika vnašali mokri od mraza. Tako smo se znašli na ledenem zraku, kateri je napravil iz mokre obleke trdo skorjo v petih minutah. Take razmere so slabo vplivale na zdravje in posledica je bil revmatizem ali mialgija in malarija, stalni gostje v delavskih družinah.

Pomagati si nismo mogli, ker nismo poznali vzrokov, edino zdravilo je bil "Severov Liniament" za revmatizem.

Danes je drugače. Delavci imamo večinoma svoje hiše, katere so male, a vsaj čiste in tople. Imamo umivalnice pri rovi, kjer se človek lahko spreobleče v toplo obleko. Vemo tudi, da mialgija in malarija prenašajo komarji, kateri se kaj radi naselijo v vodnjakih v poletnem času, če se ne varuje in če vodnjak ni dobro zaprt. Seveda je radi tega pripisati uspeh zdravstvenemu uradu, kateri dela, kolikor mu dopuška njegov pišni sklad.

Ravnatoko je pripomogla rudarska organizacija U. M. W. of A. Tu v Cherokee okraju je sbolelo letos pet oseb na malarijo in okraj šteje 35 tisoč ljudi. To poročilo je izdal zdravstveni urad.

Slovenci v Kansasu zelo napredujejo pri dobavi državljanovih papirjev. Novembra je bilo ravno polovico Slovencev izmed drugih narodnosti v Girardu, Kans. Zanimivo se tudi za šole, da izobražujejo svoje otroke in kakor se vidi iz lokalnih listov, otroci, kateri imajo slovenska imena, odnesejo največ nagrad, kadar napravijo tekmo v enem ali drugem predmetu na ljudskih in srednjih šolah. Tu se vidi, da so slovenski otroci jako nadarjeni.

Lepa prilika za tukajšnje delavce je zdaj za viajo izobrazbo, ko je država ustanovila učiteljski kolegi, kakor tudi trgovskega (business college) v Pittsburgu, Kans., ki se nekako središče vseh Slovencev. Lansko leto je obiskovalo ta učni zavod nekaj manj kot 5000 dijakov, med katerimi je bilo precej Slovencev. Zato se lahko trdi, da v prihodnjih desetih letih bodo Sloveni tega okolišča med najbolj izobraženimi.

Koliko napravi organizacija za povzdigo delavstva, imamo ravno tu lep vzgled. Nedaleč od tu je v okraju Cherokee začenjajo svinčeni in cinkovi rudniki, kateri segajo v Oklahomo in Missourio. Tam menda nakopičuje največ cinka in svineca v Ameriki. V bogatem distriktu delajo največ Američani, med katerimi ne najdejo radikalcev ne socialistov, ne organizacije. Dobi se pa veliko

"munjanja", veliko letitnih ljudi in ne stanovanjska, ki bi bilo podobno človeški hiši. Samo kakor brlogi imajo, kateri v poletnem času, ko je visok plevel okoli hiš, ne vidijo, dokler ne breneje vanj. Nimajo nobenega vodovoda, ampak samo sodeče pred bajtami, kamor pripelje vodo voznik vsaki dan. Na poletnem solnečnem vodu kar zavre, v zimski dobi pa se spremeni v kepo ledu. Ti ljudje nimajo nobene bolnišnice za jetične, katerih je zelo veliko, ker svinčeni rudniki so najmanj zdravi.

Šli pa se, da mislijo tudi tam ustanoviti organizacijo. Jeli res ali ne, ne vem. Po znamenjih se lahko sodi, da bo tako, ker sem videl v lokalnem listu, da so jim plačali povišali dvakrat v 14 dneh. Plača je povišana 5000 delavcem. Če bo kaj iz tega, bom poročal drugič. — Fr. Jug.

Z zborovanja znanstvenikov.

Beseda o vremenu, vesoljstvu, starosti solca, američkem rodu, umni ženitvi itd.

Washington, D. C., 3. jan. — Dr. Mihael I. Pupin, znani srbski inženir in izumitelj mnogih izboljšav pri telefonih, je bil večer izvoljen predsednikom Američkega društva za napredek znanosti (American Association for the Advancement of Science) na letnem zborovanju v Washingtonu. Pupin je že dolgo vrsto let profesor fizike na Columbia univerzi.

Washington, D. C. — Tritisof američkih učenjakov razpravlja na zborovanju "Američkega društva za napredek znanosti" o raznih problemih.

Dr. Willis I. Milham, profesor meteorologije (vremensoslovja) na William College, je poročal večer, da je znanost precej napredovala v iskanju vzrokov abnormalnega vremena. Nenavadni vremenski pojavi, kot dolgotrajna deževja, hladno poletje, pogosti viharji in tornadi, zgodba in postra zima itd., imajo svoj vzrok v vulkanskih izbruhih in solčnih pegah, je dejal dr. Milham. Minulo leto je videlo dolgo vrsto vulkaničnih aktivnosti v raznih delih sveta; vsako bruhanje iz ognjenika naredi kopreno prahu med solcem in zemljo in to zmanjša solčno toploto. Solčne pege so znaki velikih preobratov na solcu, ki tudi precej vplivajo na vreme.

Profesor Archibald Henderson s severnokatoliške univerze je predaval o vprašanju omejenosti univerzuma (vesoljstva). Ako je vesoljstvo omejeno, tedaj znaša njegov premer milijonkrat 10 milijonov zemeljskih premerov, toda on ne veruje, da je omejeno. Mnogi drugi znanstveniki so tudi izjavili, da je vesoljstvo prejkone brez mej.

Dr. E. P. Felt, državni entomolog iz New Yorka, je poročal o "avijatici med žuželkami". Rekel je, da so žuželke najboljše avijatiki, ki s svojo lastno silo potujejo cele dneve, če je treba, po zraku in prelete več sto milj daljave.

Čas, ko bodo ultravijolični žarki služili kot zdravilo soper gotove bolezni, ni več daleč, je rekel dr. Alfred W. Hess, profesor medicinske šole v New Yorku.

Zanimivo je bilo predavanje profesorja Russella o "novem človeškem rodu v Ameriki". Izvajal je, da se iz mešanice raznih narodov, ki so se selili v Ameriki, razvije posebno plemo, ki se bo odlikovalo po zelo visoki postavi. Razvoj te "nove rase" je že v teku.

Profesor E. A. Kirkpatrick iz Fitchburga, Mass., je presenetil znanstvenike s sugestijo, da se na zboru izvoli odbor, ki naj izdela načrt nove poročne licenice, katere se potem predloži državnim legistaturam v sprejetje. Kirkpatrick je dejal, da je že čas, da država poseže v anarhijo spolnih odnošajev in regulira ženitev, ako hočemo, da bo bodoči američki narod kaj vreden.

Iz poročil astronomov je razvidno, da naše solnce bo še sijalo 5000 milijard let.

Dr. Aleš Hrdlička, antropolog v zveznem narodnem muzeju v Washingtonu, je pobijal teorijo, da Američani in Britje prihajajo iz takozvanega severnjakškega (nordičnega) plemena. On je mnenja, da priselniški zakon, ki je zapri vrata Amerike južnjakom iz Italije in južnovzhodne Evrope in dal večje ugodnosti za priseljence, se namreč, je velika smota.

italijani, šde in drugi narodi zagorele polti ne morejo prav nič vplivati na "nordično raso" Američanov, kajti Amerika sploh nima več nobene čiste rase. V Ameriki se razvija popolnoma nova rasa, ki ne bo ne nordična in ne južnjakška, temveč tipljeno američka, križana in precejeljena veja arijskega človeštva. Temu mnenju se pridružuje tudi profesor Frank Boas s Columbia univerze.

H. C. Hunter s zveznega vrčmenškega biroja v Washingtonu je poročal, da je v zadnjih osmih letih obiskalo Ameriko 752 tornadov, povprečno 94 na leto. Država Arkansas jih je imela največ, namreč 76, potem pride Kansas, Texas, Iowa, Missouri, Oklahoma in druge.

Profesor Fred Newton Scott, dekan michiganske univerze, je zanikal teorijo, da se angleški jezik v Ameriki razvija v popolnoma drugo smer od maternskega jezika v Angliji in da postane sčasoma nov jezik sam zase. On trdi, da vkljub razlikam, ki se pojavljajo v ljudski govorici tu in tam, je "američki" jezik še vedno čist angleški jezik.

Richard F. Jackson je poročal, da vrtna cvetlica "dahlia" obeta postati glavna proizvajalka sladkorja v bližnji bodočnosti. Korenine te cvetlice imajo med vsemi rastlinami največ sladkorja.

Delo in nezgode v kovinskih rudnikih.

Kovinsko rudarstvo Združenih držav je takom leta 1923 zaposlovalo 123,279 delavcev, 17% ostalo več kot v prejšnjem letu. Število žit je bilo za 25 odstotke več kot l. 1922. Razmerje smrtnih nezgod v rudnikih je bilo v splošnem manjše kot kadarkoli prej, precej ali število nezgod, ki niso smrtno, je tim dalje večje. Razmerje smrtnih nezgod je bilo 301 za vsakihi 100,000 delavcev, izračunano na podlagi 300 delovnih dni na leto za vsakega delavca. Dejanako število ljudi, ubitih vlede nezgod, je bilo 367, in ono poškodovanih 33,563, včevši poškodbe, ki so povzročile onespoblenje za en dan ali več.

Manj smrtnih nezgod je bilo l. 1923 v železnih, zlatih in srebrnih rudnikih. Nekoliko več smrtnih nezgod pa je bilo v rudnikih bakra, svineca, cinka in nekovinskih mineralij.

Delalo se je l. 1923 v rudnikih mnogo več kot v prejšnjem letu, kar je razvidno iz števila žit in delavcev. V bakrenih rudnikih je bilo za 37% več dela, v železnih 35%, v zlatih in srebrnih rudnikih 11%, v svinčnih in cinkovih rudnikih držay ob Mississippi dolini 19% in v nekovinskih rudnikih 12%.

Od 38,930 nezgod je 367 povzročilo smrt, 20 je imelo za posledico stalno popolno onespoblenje, 414 stalno delno onespoblenje, 8531 začasno onespoblenje brez 14 dni in 24,598 začasno onespoblenje, ki je trajalo več kot en dan ali manj od 14 dni.

Glavni vzroki smrtnih nezgod v jamah so bili usetje kamenja s stropa ali s ten, vozički, ramstva in padenja. — F. L. E.

FASISTIČNI TEROR V ITALIJI NARABAČA.

(Nadaljevanje s prve strani.) in gledal je kakor vrag iz kruglje. Njegovi poslanei — in samo ti so zborovali — so bili v hipu kakor obsojeni in s tulenjem odpravili vsako njegovo besedo. Bekel je, da on prevzame vso politično, moralno in zgodovinsko odgovornost za vse, kar so fašisti storili — in storili niso ničesar nečastnega. Stranke opozicije je nazval "bando banditov, soderge in ubijalcev, ki se je vtaborila v Italijo in katera zdaj vodi nizkotno kampanjo laži."

"Ako so fašisti organizacija hudodelcev, tedaj sem jaz glava hudodelcev," je kričal Mussolini, "toda prosim, nikar me ne smatrajte tako neumnega, da bi bil jaz kdaj odredil umor poslanca Matteottija." Mussolini je zanikal vse obtožbe v Rossijevi spomenici. Ko mu je fašistična zbornica ponudila zaupnico, je rekel, da je ne mara, ker je že sit vseh teh zaupnic.

Zopet poplava v Leningradu.

Leningrad, 5. jan. — Druga povodenj je večeraj obiskala Leningrad in danes zjutraj je voda narastla osem čevljev v mestnih ulicah. Vse velike tovarne v predmestjih so poplavljene in vlaki se prenehali voziti.

Kršćanstvo je že lepa reč.

KPAK KADAR JE TREBA IZREŠEVATI KRŠĆANSKA DELA USMILJENJA ...

krat marsikateri oficijelni zapnik krščanstva pozabi, da je kristjan.

New York, N. Y. — Brezposelnih armada Urbain Ledoux je lagala v marsikateri praski, da ravno je mr. Ledoux zaradi huga prehlada priklenjen na poljo. Rev. W. Russell Bowie je iskal Ledoux, da se posvetuje njim, kaj lahko njegova cerkev losti na vogalu Desete ceste in roadway stori za brezposelne lavec. Bowie je izjavil, da se egova cerkev ne more uporabiti kot prenočišče za brezposelne lavec. Rev. F. P. Upham je prišel, da se naj odpre cerkev sv. neza za brezposelne delavce, a javni blagostanjski komisar S. Coler prizna, da je to po bno, izjavlja Eugene Camp, predsednik ameriškega odbora praktičnega izvrševanja krščanstva.

Brezposelni delavci so izvolili seben odbor, sestojel iz brezposelnega stavca, parovodnega monja, strojnika, kurjača, dveh ženičarjev, mornarja in navadnega tefaka. Odbor je vodil Raymond Martel, dezna roka mr. Leuxa, ki je šel k odboru "Praknega izvrševanja krščanstva", pronajde, kaj bo ta organizacija izvršila za sestrskane brezposelne delavce. Camp je pristal, da on kazal na občinska prenočišča, ker ni vedel, da je mestnim novnikom dovoljeno hvaliti v h samo pet noči v mesecu, tujni pa po eno noč v mesecu. Leuxovi brezposelci so večinoma spali po pet noči v občinskih prenočiščih. Večina njih je bilo zelo lahko oblečena, ker je odla svoje obleke v razkuževalni-

Rev. William Norman Guthrie, je modernistični duhoven in je nedeljo pozval policijsko varo proti brezposelnim delavcem, ve več "o pravi cerkveni službi" in industrijskem gospodarstvu kot navaden delavec o ekni godbi in estetičnih plesih, vi. Ledoux. Guthrie se vpije jemu škofu z obdrževanjem arisko-indijskih in drugih ples-prireditvev v cerkvi sv. Marka Bowerleju. In ker je uvedel plesne zabave, smerja samega e "modernističnim duhov-

MOKRATIČNI PREDSEDNIK KANDIDAT SE NE BRIGA ZA OLJNI ŠKANDAL.

Washington, D. C. — John W. is si ni prav nič vzel k sredu ega škandala in razkritij, ki je napravil senator Walsh iz tane. To dejstvo je odkril v tu senator Bruce iz Marylanda, ki je branil pred napadom torja Harrisona iz Mississipi, ki je očital senatorju Bruen, je izdajalec stranke. Harrison budil v življenju fakt, da je e glasoval za Cumminsa proti tu iz Južne Karoline. To se godilo lani pozimi, ko se je šlo, bo predsednik odseka za med-avno trgovino. Očital mu je, da je glasoval proti predlo- da se zahteva od Coolidge, da nariški tajnik Denby resigni-ker je podpisal pogodbo, po ri so bila oljna polja morna-oddana v najem. Bruce mu je dgovoril, da mu je Davis re-aredi kampanje, da ljudstvo egira na oljne škanale, kjer zpravlja o njih. Dejal je, da la velika napaka, razpravlja- tej stvari in napraviti iz nje no vprašanje.

ohika bi rada hitro plačala dolgova.

Mexico City, 5. jan. — Calle- vlada je zaključila, da se vai lki eksportnega davka na lej, 10 odstotkov dohodkov ržavne železnice in 10 odstot- vseh drugih zveznih davčnih dkov v letu 1925 porabijo za ečevanje mehiškega javnega

starih kitajskih ministrov.

London, 5. jan. — Vest iz Pe- e se glasi, da je dr. Wellin- go, bivši zunanji minister, in oslanik v Washingtonu, po- li v Tientsin, ko je kristjan- general Feng Jihsiang odredil-vo aretacijo. Beg je aranži- kot članek za znanost. Radij ga je tako očel, da je podlegel ope- klam.

IKUŠNJE UOR.

To potrdijo tudi vseučiliščniki.

New York, N. Y. — Pet mladih dijakov, ki so dokončali vseučil- lišne študije, je šlo delati v to- varne, da se prepričajo, v kakšnih razmerah žive delavci. Skupina je sestala iz dijakov in dijakin. V tej skupini je bila tudi Justina Wise, hči rabija Wisa, pripadajo- čega k reformirani sinagogi. Svo- je izkušnje je razložila na zborovanju Lige za industrijsko demo- kracijo, katerega se je udeležilo veliko dijakov. Posledica preda- vanja je bila, da so bile sprejete resolucije, ki pozivljajo strokovno organizirano delavstvo, da sode- luje in da se nastavijo dijaki v raznih tovarnah kot delavci, ker je le tako mogoče dobiti praktič- ne izkušnje iz delavskega življe- nja.

Ta dijaška skupina živi v de- lavski hiši v tekstilnem mestu bli- zo New Yorka. Dijaki delajo v to- varnah in posebej študira vsak se posebno fazo v občinskem življe- nju. Eden študira politiko, drugi versko življenje, tretji socialno delo itd., da vidi, kako vplivajo na te faze industrijske razmere. Eden od te skupine je našel celo v industrijski vohunski sistem, je povedala miss Wise, kar dokazu- je, da se dijaki zanimajo za vse, kar je pojav sedanjega industrijs- skega sistema.

Razlagala je, da delavci ne po- znajo procesa v industriji, akot- di že po deset let delajo v tovar- ni, ravnotako ne vedo, koliko to- varna producira. Zunanje tovarne s delavci pogovarjajo v tujem- skem jeziku in razumejo le toliko angleški, kolikor potrebujejo pri delu. Osemurni delavnik ne po- stoji, akoravno je postaven. Po pride delavka domov, mora opravi- ti domače delo, ki se vleče po- zno v noč. Dostikrat mora dela- ska gospodinja skrbeti za šest in še več članov v družini, poleg pa še dela v tovarni.

Podjetniki tako ravnaajo z de- lavci, kakor da tvorijo del stro- jev v tovarni. Kjer so delavci pla- čani od kosa, se podjetniki ne br- gajo, ako imajo koristi od sposob- nosti delavcev. Ure in ure morajo delavci včasih čakati na material. Ona je navajala sukanec in je za- služila od \$14 do \$17.50 na teden. Dejala je, da se dijaki zanimajo za prave delavske organizacije, a bodo lahko kamejeto koristili de- lavstvu s pisanjem v liste in na druge načine.

Otto Kahn, bankir, je trdil, da imperijalizem ne eksistira. Dejal je, da je pravljica, da Standard Oil kompanija ali drugi privatni inte- u kontrolirajo državni de- partment. Nasprotno stališče je zavzel profesor Scott Nearing. Povdarjal je, da Monroejeva dok- trina služi le kot plašč, pod kate- rim Združene države širijo imperi- jalizem. Morris Hilquitt je de- jal, da imperijalizem postoji, de- la finančni interesi ne bi smeli podpirati svojih mednarodnih b- veznosti.

PRIPRAVE ZA BODOČO VOJNO.

Amerika išče najsmrtonosnejši plin.

Boston, Mass. — V tukajšnjem inštitutu tehnologije se delajo eksperimenti s različni strupenimi plini. Kakor poročajo, so eksperi- menti pod vodstvom vojnega de- partmenta, ki išče najsmrtonos- nejši plin za ameriško armado.

7 KITOV IN HUDIČEVKA PO- GINILI V PRISTANU.

Sabine Pass, Tex. — Sedem ki- tov in 40 čevljev dolga hudičevka so skoraj povzročili, da je vse prebivalstvo zbežalo iz Sabine Passa, dasiravno je mesto odda- ljeno precej milj od morja.

Kiti, ki so tehtali od 30-40 tun, so se približali obrežju. Ko je na- stala oseka, so ostali na suhem. Ponoči je pritnil mras in zmrazili- li so kiti. Hudičevka je morala "u- tisti smrad in priplula je v nizko vodo. Doletela je je usoda kitov. Nekoga dne je prišel pihati vet- r od morja. V mestu je zadisalo, da ljudje niso mogli prestopati. Pri- čeli so preiskavati od kje prihaja smrad in našli so mrtve kite in hudičevko. Ribiči so jih odpeljali na visoko morje. Kitove kosti so do prodali.

Drugi francoski vojak umrl za znanost.

Paris, 5. jan. — Kemik Demo- ntroux, ki je dolgo časa eksperi- mentaliziral s radijem, je umrl te dni kot članek za znanost. Radij ga je tako očel, da je podlegel ope- klam.

FARMA ZA BREZPOSELNE DELAVCE.

New York, N. Y. — Urbain J. Ledoux, prijatelj brezposelnih de- lavcev, je v soboto poročal, da mu je nekdo ponudil 125 akrov sveta v Ulster countyju, New York, za občinsko farmo za brezposelne. Ledoux je sprejel ponudbo.

Portugalska primala sovjetske.

London, 5. jan. — Iz Lisbone javljajo, da je portugalska vlada sklenila formalno primati sovjet- sko Rusijo.

Vesti iz Jugoslavije.

NASILJA PO VSEJ DRŽAVI.

Batine v Srbiji. Celo v Srbiji nastopa teror. Zandarji so v vsi Gradce pretepli sedem kmetov in eno ženo. Vse te težke poškod- sta dva kmeta isti dan umrla.

Kako se pripravljajo "svobod- ne" volitve. V Kosovski Mit- rici (Srbija) je novi okrožni na- čelnik zagrozil, da bo strli vse o- pozicijske elemente. V to svr- ho je dal tudi aretirati okrog 50 lju- di in je prepovedal konferen- co muslimanske stranke.

V Vojvodini je oblast pozap- a dvajsetorice pristavev Radičev- stranke, ki so zbirali podpise za kandidatne liste.

Vraglovec naj glasujejo! PP režim si hoče svojo pozicijo utr- iti tudi s tem, da si pridobi gla- sove Vraglovec. Vlada je p- tala občinam pojasnilo, da se lai- vpišejo v volilne imenike ruski begunci, vedoč da bodo glasovi li- sa reakcije.

K dogodkom v Karlovcu. Krva- vim nasiljem Orjune in režimov- cev v Karlovcu je sledil odlok dr- žavne oblasti, da se karlovaški So- kol (republikanski) razpusti. Vr- šijo se preiskave.

Orjunaška nasilja v Omičku. Orjunaši so v Omičku ponovo napadli iz sasede hrvatske om- čadine. Prišlo je do streljanja, pri- čemer so orjunaši enega teško ra- nili. — Delavci, pripravljamo se na samoobranbo!

PP režim pripravlja državljans- ako vojsko. Razdeljevanje orožja. Refinancijski časopis so zopet po- ni- vesti o boljševiški nevarnosti v Jugoslaviji. Vlada izjavlja, da je našla "tajne dokumente" o z- zah Radiča s Moskvo, ki da s de- narjem podpira hrvatski repu- blikanski pokret. Približevanje časopi- sli vodo celo, da miali Radič iz- vesti v januarju revolucijo.

Podobne vesti so se širile jun- ji meseca, ko je PP režim priprav- ljal razpust in prepoved delavskih organizacij. Tedaj je fašistovska vlada udarila po proletariatu in njegovi stranki, zdaj pa hoče u- dariti tudi po Hrvatski Repu- blikanski Stranki. Znaki se že k- jo na vseh koncih. Srbska buržo- azija je odločena, da s vsemi are- stvi brani svoje stališče in da ne da vlade iz rok, četudi pride dr- žavljska vojna. Še več! Pašić in Pribičević direktno pripravlja- ta to državljansko vojsko in hoče- ta z oboroženo silo streti k- v hrvatskih in slovenskih delavsko- kmetijskih množic. Notranje lini- strstvo je odredilo, da se v slu- žajo potrebe lahko razdeli med za- nealjeve državljane, t. j. me- junake in radikale, tudi orožje, če se orožništvo in vojaštvo ne bo iz- kazalo kot zadostno in zanesl!

"Hrvat" piše celo, da je arma- da razdelila na polj po liki in Krbavi na Hrvatskem. Na ta na- čin se miali vzdržati "javni mi- ni red", to se pravi udušiti s kr- vjo revolucionarno gibanje de- lavcev in kmetov. Prvi junij se bo ponavljal po celi Jugoslaviji. Od- govor delavsko-kmetijskih m- mora biti: samoobranba in odlo- šen boj proti nadvladi srbskih ka- pitlistov!

Namesto gumijastih kroglic svinčene kroglice? Pred dobrim letom dni je pisala Orjuna: Ne s- kitaro in gumijastimi kroglicami, temveč s revolverji in bombami bomo dosegli uspehi! Tako je de- lala sedaj in tako bo delala tudi v bodoče ter tudi pri volitvah po nalogu PP vlade. Evo, kaj piše Radičev "Slobodni dom": V vas Crveni Bok je prišel nek Pribič- vičevce, zbral kmete in jim govo- ril: "Upišite se u komite, dobit- čete puške, municije i bombe te novca, koliko koji bude tre-". Ja ču vam biti vodja i na dan iz- bora mi čemo razbijati republi- kanske kutije (skrinjice) a bude- li trebalo, poubijati čemo sve- vate republikance, koji budu ži- na izbore."

Fašistovski režim hoče torej iz- vesti volitve s svinčnimi krogli- ci.

Klerikalci so izgubili med pri- Kmetijski družbi v Ljubljani. On- 13. dec. je imel občni zbor Kme- tijske družbe sejo in izvoljeni so bili protiklerikalci in tolikem us- tavili, da se ni več bati zatiranja u- stanove s klerikalne strani. Za Kranjsko so zmagali delegatje proti klerikalcem s 118 glasovi, kar je 46 glasov večine. Preds- l- nikom Kmetijske družbe za Slo- venijo je izvoljen Ivo Sanein. V Majarski skupini imajo klerikali- ci več glasov.

Močan potres se je čutil 12. dec. zjutraj v Ljubljani in okolici. Per- dni poprej so čutili potres v Bre- žicah in okolici.

Gornjesavinjska posojilnica v Moritru je te dni slavila petdeset- letnico svojega obstoja in spala- med najstarejše slovenske posojil- nice.

Grosen umor je bil izvršen v Studencih v Mariboru. Umor- ni so bili od 12. na 13. dan decem- bra devijar Mihl, njegova žena n- njegova hčerka. Zaprli so mlar- skega mojstra Snaderla z Brega pri Ptuj, ker je osumljen, da je izvršil ta strašen umor.

Trboveljska družba se priprav- lja na nov naskok. Dobo absolu- tističnega PPŽ režima hoče Trbo- veljska družba izkoristiti, da za- da rudarjem zadnji ušarec. Trbo- veljki družbi ni zadosti, da je pristihla na tisoče rudarskih dru- žin, da so se izselile v inozemst- u, ni ji dovolj, da je pogazila vse po- gode, sklenjene s rudarskimi or- ganizacijami, ne zadostujejo ji 50% dobički, Trboveljska družba hoče s pomočjo PPžerjavovega režima znižati plače za približno 30-50% oženjenim rudarjem, samec bi pa zato zvišala mezde za 10-15%. Ravateljstva pri- pravljajo namreč nov plačilni si- stem. Po tem novem plačilnem si- stemu bi odpadle vse doklade, na- bavniki prispevki in ostala bi samo čista plača brez vsakih doklad. Ta načrt je hotela trboveljska druž- ba izvršiti lansko leto, pa so ta- krat izvedbo tega načrta prepre- žili zaupniki ZRD. Kar se tedaj TPD ni posreželo, namerava iz- vesti sedaj, ko je PPŽ režim ra- pustil neodvisne organizacije in ko so bile zaščitnice rudarskih in- teresov.

Kolinska tovarna v Ljubljani podpira Orjuno. Nekatera indus- trijska podjetja dajejo orjuncem redne mesečne denarne podpore. Kolinska tovarna, ki reflektira na odjemalce iz delavskih vrst, tista kolinska tovarna daje Orjuni po 500 Din, vseh pa še večje vsote, kate e orjunci uporabljajo za na- bavo revolverjev, municije in mu- čilnih priprav. Kdor kupuje ko- linsko ciklorijo, daje indirektno orjuncem denarno pomoč.

Pismo slovenskega de- lavca iz Francije.

Francija ni obljubljena debla.

Zadnjič smo pisali o razmerah v železnih rudnikih, danes hoče- mo še o tukajšnjih premogovni- kih.

Malo je bilo delavcev, ki so ta- koku, zapustivši Jugoslavijo, odšli naravnost v tukajšnje premogov- nike. Bili so tu še okrog dva me- seca, ko smo mi prispeli iz Tikve. Nekateri so naleteli tudi jako sla- bo, tako radi stanovanja, kakor glede dela in zaslužka. Prišli so v taka stanovanja, kjer so bile stre- he razdrpane in niso držale de- ja, tako da bi bil moral delavec v deževnem vremenu skoro razpo- ti dežnik nad peteljo, da je šel k počitku. Tu družba Courier, tam trb. prem. družba. Pozneje so šle dobili boljša stanovanja, ko so se prestavili tudi k drugi družbi. I- sto je s plačami. Po nekaterih kra- jih delajo izučenih rudarji, ki so še desetletja opravljali rudarski po- sel, za 17 do 21 frankov na dan.

Mnogo je tu tudi onih rudar- jev, ki so prispeli iz Nemčije v o- nem času, ko ni bila valuta sta- bilna in niso valed padca nemške marke mogli kupiti niti vsakda- nje hrane. Sploh se opaža pri de- lavcih slovenske narodnosti veli- ko preseljevanje, ne samo v Ju- goslavijo, temveč tudi v inozem- stva. Prihajajo šem, in odhajajo v Belgijo in Nemčijo in se zopet vračajo.

Največ inozemskih delavcev je poljske narodnosti in pred krat- kim časom se je tu raznesla vest, da se jih nahaja okoli 4000 v me- stu Teulon, s katerimi ne vedo kaj, ker je dovolj delovna sila in so vezani na pogodbo, da bodo za nižjo plačo delali eno ali dva leti.

Ker je tu vedno dovolj delov- ne sile, so šestkrat ugodi, da bodo ne doli dela točen, dva tedna, da

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904.

izskorp. 17. junija 1907. v drlavi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-89 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODESK:

Predsednik Vincent Colnar, podpredsednik Andrej Vidrih, R. F. D. 7, Box 163, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolnišnega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila John Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESK:
Martin Zelenikar, predsednik, Box 278, Barborton, Ohio, Frances A. Taucher, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill., John Krimandit, 13111 Kensington Ave., West Park, Ohio, Mary Udevich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill., John Terclij, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODESK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 288, Moon, Kan. Pa. Joseph Zorba, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans. za jugozapad. Frank Klus, Box 399, Chisholm, Minn. za sev. z. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:
Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill., Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill., Frank Zalta, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Zdravstveni odbor:
Predsednik: Frank Aleš, 2134 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. John Olson, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill. John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O. POZORI!—Korrespondenca s gl. odboriki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki so naslovljena na pošto gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVIO: Bolniška taj- nistvo S. N. P. J., 2657-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki so tiljajo gl. izvrševalnega odbora in jednote vedno se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V EVE I Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prisilni na gl. porotni odesk se naj pošiljajo na naslov: Martin Ze- lenikar, Box 278, Barborton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naslanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-89 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

celo mesec. Kaj hoče storiti tak delavec, ki ima morda s seboj še družino? Prosi in moleduje tu in tam. Končno se mu je morda po- aredilo, da je dobil delo, toda ob- vezati se je moral, da bo delal za l. anjšjo plačo šest mesecev ali o- več. Zaslužil potem toliko, da je navezan dalje časa na rudnik, kjer je prišel za delo in mora biti zadovoljen s plačo, ki mu je da- podjetnik. Pritožiti se ne more, prvič, ker ne razume jezika, dru- gič, ker pritožba nič ne zaleže. S strani podjetnika se mu pove, da so drugje še slabše plačani ter se mu imenuje kako podjetje, kjer so razmere najslabše in plače naj- nižje. Tako je pred nedavnim časom intereniral neki delavec poljske narodnosti pri upravi pod- jetja, naj bi se ga pomaknilo v višji plačilni razred, ker je zapo- slen tu že nad leto dni ter opravi- lja posel v premogovnikih že nad 20 let. Kaj se mu je delalo s stra- ni uprave? "Vi niste prišli v Francijo zato, da boste spravila- li denar na kup, temveč da poma- gate obnoviti Francijo, ki je bi- la prizadeta, težko prizadeta po vojni."

21 držav je že upostavilo zvezo s sovjetako Rusijo.

21 držav je že upostavilo zvezo s sovjetako Rusijo in sicer:

Estonska 2 febr. 1920, Litavaka 12. jul. 1920, Letaka 11. sept. 1920, Finska 14. okt. 1920, Persija 26. febr. 1921, Afganistan 28. febr. 1921, Turčija 16. marea 1921, Poljska 18. marea 1921, Mongolska 5. dec. 1921, Nemčija 16. aprila 1922, Anglija 8. avg. 1924, Italija 7. fe- bruarja 1924, Norveška 13. febr. 1924, Avstrija 20. febr. 1924, Gr- dija 8. marea 1924, Švedska 15. marea 1924, Kitajska 31. maja 1924, Danaka 18. maja 1924, Me- hika 1. ave. 1924, Madjarska sept. 1924, Francija 28. okt. 1924, na- dalje Albanija. V toku so pogaja- nja s Japonako.

Ali veš, kakaj se tvoj deček tako rad potepa s drugimi dečki in uganja razne "porednosti"? Odgovor na to in mnoge uganke v obnavljanju otrok najdeš v knji- gi "Zakon blagostanje", katere dobiš pri Književni matci SNPJ.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Nov. 30-24) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstav- ljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustav- ljen, vsled napačnega naslo- va, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi dru- štveni tajniki in drugi za- stopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Ci- cero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol le- ta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 So. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

Pogled v bodočnost.

Spisal Milan Pugalj.

(Konec.)

"Terezinka molči, naglo se oblači, povezuje cule, pripravlja se na pot, komaj čuje starca, raztresena je, kakor radovedna na bodočnost. Ribič sedi na peči — dolg, suh in siv, naglo treplje z vodenimi brezobrnimi očmi; ker se mu blešči od luči, se šara k robu počasi, nekako tako, kakor bi se težko ločil od tiste črne ploče, kjer je prespal dolgo vrsto noči.

"Kaj hočemo!" se vpraša. "Vaša stvar pride od koga. Tudi hiša, tudi življenje! Zgodi se, kakor je namenjeno!"

Spusti se na klop, s klopi na tla, počasi se oblači, splahuje stari in nagubani obraz, natika škornje, da se upeha in utruji. Terezinka je že gotova in pripravljena na pot, na mizo postavi skledo mleka, ki ga je prinesla sinoči iz vasi, nadrobi vanj črnega kruha, da očeta žlico in zajtrkuje z njim vred. Gotova sta. Starce vžame iz kota močno palico z nariško ukrivljeno kljuko, dvigne svetiljko, ki stoji tik nje na tleh, odpre steklena vrata, prižge v njej lojeno svečo, zapre nazaj, obrne se po izbi in gleda po stenah in kotih.

"V omaro deni skledo in tudi žlice!" — ukazuje. "Vse pospravi in pozapri! Glej! Mogoče je, da ni več Jerneja tam — v Rožanih. Spoznal je, da se tam malo zasluzi, in zvedel, da se drugod več. Pa je šel tja: za kruhom. Midva ne veva kam, in tudi ljudje ne. Tih fant je bil, pa se ni pečal s tujci. Vrniti se bova morala, še jutri prideva nazaj — v koč. In ga počakava!"

"Počakava ga!" povzame deklica. "Obljubil je, da se vrne: o drugem Božiču. Prvi je že minil lani, zdaj je na vrsti drugi!"

"Če bo tako," — pravi starce — "naj se zgodi! Nekaj mi pravi, da bom učakal še eno pomlad, in tudi koga počakala Božiča. Kasno so leteli žerjavi, tudi lastovice so odhajale tako pozno kakor še redkokdaj. Ne bo hude zime, tudi burje ne in zametov."

Odhajata iz izbe, zaklepata vrata, zapahujeta večne duri, bela mačka gre za njima, vzgrava se, gleda, kakor bi se smejala s svojimi ognjenokrečnimi očmi. Terezinka nese veliko culo na glavi, drugo drži v roki, zavita je v staro zimsko ogrinjalo, krilo ima izpodpasano, na nogah ima težke in stare nizke škornje, na glavi pisan ruto z velikimi rdečimi rokami po vogalih. Zrasla je, čvrstejša je postala, v lice je lepša, nego je bila. Zdrava rdečica je obliva, oči so velike in čiste, ustne rdeče in sočne kakor zrele jagode. Brko stopa tik starca, ki gre upognjen, opirajoč se na palico, v levice zibajoč veliko svetiljko. Tudi on ima na nogah rjave škornje, ozke hlače ima zavrhane do sredi golence, kratka obrtgana in oguljena suknja mu sega do polovice boder, zadaj enakomerna izpodletava, spredaj se zapleta in izmota. Pisana pahovka se ovija v ruto, na glavi se pogreza spredaj do oči in ob strani globoko preko ušes siva in kosmata polhovka.

Noč je vse naokrog, črna in mekljena in gluha. Nikjer ni sledu o življenju, vse molči kakor v grobu. Tudi sove ni, nočne ptice, da bi zakričala vanjo z odurnim in plačljivim glasom. Tam nekje spodaj leži reka, mrzla opolzka se zdi spominu, ostudna skoro kakor kača.

Že je davno utonila koč sredi temine za odhajajočima, bela mačka še teče pred njima, kakor blesteča lisa plava sredi noči, obstane ob potu, skoči v stran, izgine v megli.

Enakomerno korakata, deklica s culo na glavi in v roki, starce s palico in svetiljko, ki siptje okrog sebe skozi motne šipe nekakšne medle, bolehnih žarkov, nekako tiptajoče okoli sebe, sproti ugaslo, če v vlažni in močeh megli. Ribič maje suhe, domalega brezobrne deljasti, vedno pripoveduje, kakor bi ga bilo strah tišine.

"Kdo ve," — vprašuje — "kdo ve, kje je tam, kjer ga ni zaven? Človek misli, izprevidi po svoji pameti, da je mogoče samo dvojno: to in to. Pa se zgodi drugače: pride in vidi, da je bilo mogoče tudi tretje. Bilo je mogoče: zgodilo se je!"

Starce govori, deklica molči in je zamišljena. "Tvoje mater pogledaj!" — govori ribič. "V glavo ji je prišlo, vidiš. Prehlad, kaipada! Pravi je, da tako čuti, kakor bi imela nevezano lobanjo na konopelch

in na vse štiri dele sveta, pa bi val štiri deli vlekli vsakeb. H ko-pjederki sva bla, in je rekla, da je za oči nevarnost. Tudi padarja sva vprašala, in je rekel, da bo ob oči. Pa je bila ob oči in ob življenje. Seveda je oslepela, ko je umrla!"

Gresta — komaj opazno se pričinja redditi tema, megla se beli, nekako mleči; iz nje pri roza, ki se prijemlje lica kakor slina. Starce dvigne svetiljko do obraza, odpre vrata in upihne svečo, ki dogoreva za zakajenim steklom.

"Kje sva?" — vpraša deklica.

"Na Brinju!" — odgovarja ribič: "Na Brinju. Po zemlji poznanim: tla so pečena, kamenita, polje slabo. Zlobni ljudje so tod; mladina razuzdana, starši žganjariji in pijanci. Ne bova se ustavila med njimi, ampak na Hrenovcih, kamor prideva — ako Bog da — opoldne, tam se pomudiva in poprosiva za malo hrane. Dobri ljudje so tam, bogaboječji, sloveči po dobrih delih."

"Zakaj so na Brinju hudobni?" — vpraša deklica razmišljeno, skoro nevedoma.

"Tujci so prišli mednje!" — razlaga starce. "Tujci so jih spali. Cesarstvo čisto so izpeljavali skozi vas, pa so prišli tuji delavci k njim in so jih pohujkali, izpridili. Malopridnost in razuzdanost je kakor garji, ki so nalezljivi: sosed jim dobi od sosedu. Tako je!"

Starce se domisli Jerneja; vidi se mu, da preudarja, obraz se mu gubanči v drobne skrbne gube.

"Tudi on je med tujci!" — reče. "Tudi Jernej. Bog si ga vedil! Lahko so ga popačili, izpridili. Gresta do njega, stopiva mu pred oči, pa ne bo hotel poznati ne mene, ne tebe! Mlad je in mladina je nestalna — taka kakor cunja na sapi. Lahko jo je potegniti na to in na ono stran!"

"Ne!" — se zavzema deklica za fanta. "Ničoli! On je drugačen, resen, neizpremenljiv!"

"Dobro je!" — meni starce. "Bog da, da bi bilo tako!"

Daleč sta že dospela. Razdanilo se je na vseh straneh razsvetlilo, megla se je razredčila, razgubila, samo daleč tam, kjer se dotika nebo gorskih vrhov, se razteza še snežnobela, prosojna kakor tenišca. Prekoračila sta dolg lesen most, reka je stala zadaj, sama ravnina se širi na desni in levi, bela cesarska cesta se vije sredi nje, skoro velika svetilka se kakor posrebrena. Tam na levi mole iz golega drevja rdeče strehe, nizke hiše se belijo, visok zvonic kipi proti nebu tako visoko, da se akoro dotika oblakov.

"Hrenovci!" — se oglasi ribič. "To so Hrenovci. Okreniva!"

Po poljaki poti zavijata do vasi. Pred prvo hišo se ustavita, starce prestopi prag, deklica čaka zunaj in gleda fanta, ki nese na hrbtu ogromno kopo mrve. Jerneja se domisli, tudi on je tako nesel: ko so imeli kravo, si je oprtil enako velike mrve na rame in jo je nesel v hlev. Ribič se vrne in jo pokliče.

"Pojd!" — pravi.

"Odloži!" — ji velli prijana ženaka, nizka in junačna, ki se suče okrog ognjišča.

Dekle odloži culi, stopi v hišo, sede za mizo ob peči in gleda kmeta, ki hodi gostoljubno po sobi, govori z njenim očetom in vleče siloma dim iz kratke in svetlookovane pipe.

"Odkod ste?" — vprašuje. "Kaj ste, pravite?"

"Izpod Višave" — odgovarja starce, ki sedi tudi za mizo in se odmika dekletu, sramečljivemu in stiskajočemu se k njemu. "Res je: izpod Višave. In ribiči smo! To se pravi: smo bili. Ribe smo lovili in rake. Prodajali smo jih okrog, največ v trg, ki je oddaljen za tri ure od Višave, v Robidovje. Zasluzilo se je — ne bogve kaj, ampak toliko, da se je živelo. Pošteno — mislim! Zdaj pa se je oglašil grajšček od onostran brega. Naenkrat se je razkoštil in tako je dejal, da je reka njegova in da nimam jaz nobene pravice do tega, kar plava in gomazi po njej. In tudi gosposka je potegnila s njim. Ker je bogataš, zato je njegova prava. Reče stori vse narobe na svetu; še kar misli, je krivo in kaznivo. Bogataš pa dela vse prav in zavoljo in kar hoče in reče, tisto obvelja kakor zakon božji!"

Kmet, ki hodi po hiši, se prijazno namemhljava, gospodinja prinese na mizo koruznih žgancev in mleka, ki ga izlije nanje, ponudi dekletu in staremu žlici in sili jesti.

"Kam sta pa namenjena?" — se zanima. "Mar še daleč?" — Suhe jesen imamo — hvala Bogu!

Lepa so pota, prijetna je hoja! "Res je!" — pritrjuje ribič. "Dobro vreme imamo, še dosti dobro. Gresta pa v Rožance — tja, kjer kopljejo premog! Rejena imam tam, ki dela v rovu in služi denarje. Prej sem mu storil jaz dobro, zdaj grem do njega, da stori on meni isto: preživi naj me do smrti. Malo je to, ker sem star in ne bom več dolgo!"

Starce je in pripoveduje, tudi deklica zajema. Nasitita se, vstaja, zahvaljuje se in odhajata. Terezinka z eno culo na glavi, z drugo v rokah, oče s svetiljko v levi in s kljukasto palico v desni. Ko se že oddalita od hiše, priteče za njima majhna, bosonoga punčka z zlatimi in razpuščenimi lasmi, z očmi kakor dvojne potočnice. Majhno rdečo podobico drži v roki in jo daje dekletu.

"Na Brezjah sem bila!" — se hvali s drobnim glasom in kaže sliko Matere Božje. "Na božji poti pri Mariji Pomagaj, ki je šudodelna. Res! Letos! Vzemim spomin!"

Izroči okrene se, teče nazaj; jesensko solnce se lovi v njenih zlatih lasih, izgine za ogrom.

"Dobri ljudje!" — govori starce. "Otrok tako, kakor oče in mati. Da bi imeli dosti sreče, to jim želim!"

Nadaljujeta pot preko polja nazaj na cesto in od tam naravnost dalje skozi sredo ravnine.

Megla se je razgubila popolnoma, nebo se je xjasnilo, tik gorskih vrhov stoji jesensko solnce, obseva okolico z rahlimi, vodenobleščimi žarki, plasi se dalje po robu neba proti zapadu, kakor bi bilo boječe in strahopetno.

Malokoga srečata potoma. Tuintam popotnika, ponekod berača, včasih voz, ki drda mimo in dviga prah. Starce govori malo, molčeč postaja, pokašljuje in se prijemlje za prsi.

"Ni več zame potovanje!" — pravi. "Poznam. Znotraj v prah entim. Sapo mi jemlje."

Dekle molči in ve, da stari ljudje vedno tožijo in jadikujejo, pa zavoljo tega živijo vseeno. Enakomerno stopa tik ošeta, gleda po široki plani, koder se razliva svetloba jesenskega solca, letaajo jate velikih sivih vrnan, lise jo hrane in krakajo zategnjeno in žalostno vled pomanjkanja in lakote. Prazen kmetski voz ju dohiti na potu, star voznik odzdravlja ribiču, ki ga pozdravlja in ogovarja.

"Isto pot imaš, kaj ne?" — vprašuje. "V Rožance pelješ?"

"Gori!" — pritrjuje voznik in zateguje izgovor.

"Lahko nama storiš dobro!" — dostavlja in napominja starce. "Na voz naju vzemi, odpelji malo. Star sem, glej, pot mi jemlje sapo."

Voznik ustavi, potnika sedeta na voz, in vai trije se peljejo skupaj dalje. Mlada, dobro rejena konja sta vprelena spredaj, naglo tečeta, da leti voz kakor ptica. Tako hitro se sučejo koleca, kakor bi bila iz celega izdelana, zdi se, da beže mimo polja in travniki in gozdovi, kakor bi jih kdo sipal in metal od sebe. Na desno, na levo se zavije cesta, še enkrat na levo in še enkrat na desno, pa se zaveti na klanec velika vas z mestoma dvonadstropnimi in belimi hišami kakor v mestu, z veliko cerkvijo, ki stoji v sredini kakor orjakinja in kaže z debelim in močnim kazalecem proti nebesom, z gorami v ozadju, ki se vzpenjajo višje in višje kakor stopnice.

Navkreber gre pot, počasi vlečeta konja, voz se pomika polagoma dalje, kmalu se ustavi ob prvi hiši, ki stoji na desni. Voznik skoči na tla, podlaga kolo in govori s cigaro v ustih.

"Prišli smo!" — pravi. "To so Rožanci!"

Starce se plazi počasi in opreznost v voza, zahvaljuje se, jemlje v roke svetiljko in palico, deklica je že skočila na tla, eno culo ima na glavi, drugo v roki, oba se okreneta na pot in odideta po cesti navkreber.

"Povprašala bova!" — govori starce. "Ko prideva do ljudi, pa povprašava, kje dela in kje stanuje Jernej Konopeč, ki je prišel izpod Višave in koplje premog v gori."

Dekle pritrjuje, gleda krog sebe, vznemirja se kakor ptica, ki je letela na jug, pa je spotoma zaostala in ne ve, zakaj ne naprej, ne nazaj.

Že sta prišla na sredino hiš, ljudje gredo mimo na desno in na levo, ta se ozre, drugi odide, kakor bi ju ne opazil. Tam pred krmo stoji kopa mož, tja stopi ribič in pozdravi.

"Od daleč sem prišel!" — pravi. "Izpod Višave. K rejenem sem namenjen, ki dela tukaj v Rožan-

cih v gori in se piše Jernej Konopeč. Pa se ne vem obrniti ne na levo, ne na desno, ker sem tuje v tem kraju. Zato vas vprašujem!"

Možje zmajujejo z glavami in pravijo, da ne poznajo tistega, ki ga išče. Eden izmed njih svetuje, da bišel starce do velike hiše, ki stoji nad Rožanci in ob pobočju gore, in tam povprašal. Imena vseh imajo napisana tam, in če je tukaj oni, ki ga išče, mu bodo povedali tudi zanj.

Starce in deklica korakata dalje, vidita hišo nad Rožanci, naravnost do nje se napolita in kmalu stopita v vežo. Mnogo prostora je na desno in levo, hodniki na vse strani, brez številna vrat, kamor se obrnejo oči, ne vsta, kje bi potrkala in vstopila. Dolgo stasama, nazadnje pride od desne rivoš, bradat gospod mimo, kakor bi ju ne opazil, a starce pozdravi naglas, da ni mogoče prezreti.

"Prišla sva" — pripoveduje — "izpod Višave. Jaz in ta-le tukaj, moja hči. Rejena sem imel. Prišla je ženska z otrokom od bogvekod, noč jo je vzela, otroka pa je pustila. Tako sem ga dobil! In vzredil sem ga, storil mu dobro. Zdal sem pa ubožal, nič nimam in zato sem prišel do njega, da bi mi povrnil dobro z dobrim in me preživil do smrti. Dobro mu gre, če se ne varam. Tukaj v gori koplje premog in služi denar. Pa ga ne vem kod iskati, zato sem prišel v to hišo, da bi porvedel, kaj in kako."

"Kako se piše, povejte!"

"Glejte: starce sem!" — se jezi ribič sam nad seboj. "Klepečem razlagam na dolge in široko, pa tisto zamolčim, kar je prvo! — Jernej Konopeč — tako se piše!"

Gospod pomiklja.

"Če se ne motim" — izpregovori in se prime za gosto črno brado.

"Nič se ni treba motiti!" — svetuje starce. "Kar po pravici in po resnici recite. Pravijo, da resnica bode, jaz pa mislim vselej tako, da je boljša kakor laž ali slepenje!"

Gospod gre proti sobi, odpre vrata, vstopi, vrne se s debelo vijanjevo knjigo, išče po njej in zmajuje za glavo.

"Če se ne motim" — ponovi še enkrat.

Starce stoji s svetiljko v roki in oprt na kljukasto palico, deklica ima na glavi culo, z levega jo oprjemlje, v desnici drži drugo in manjšo, gospod se praska z desno roko med brado, v roki ima debelo knjigo, ki gledajo vai trije vanjo: onadva odsunaj v vijanjeve platnice, on odznotraj v popisane strani. Tako stojijo vai mirni in tihi, pričakujoč skrivnosti, ki jim jo razodenejo buke. In dogodi se tako.

"Lansko zimo" — prične gospod in takoj popravlja: "Ne! Lansko jesen! Ob vseh svetih bo leto. Nesreča se je pripetila takrat, velika nesreča. V gori — v rovu se je utrgala skala, med delom se je utrgala. Tri delavce je zagrabila, zasula, zdrobila. Tudi njega, ki po njem vprašujete: Jerneja Konopeč!"

Dekle pobledi, kolena se ji zibljejo, trese se po životu, rdeče ustne se ji razširijo na jok, obraz se razcemeni, oči zalijejo solze, tečejo iz njih po licih, kapljajo na mlade prsi in na tla — debele in svetle. Starce se upogne še globlje, gubasti obraz se mu čudno skrči; zdi se, da se je tisti hip silovito postaral.

"Namenjeno je!" izpregovori s trdim, suhim glasom. "Bog je hotel."

Stoji še, kakor bi se zmedel na potu, zakašlja težko, votlovzvenede.

"Kaj stojiva, kaj iščeva še?" — vpraša. "Pojdiva!"

Spredaj gre, s silo se opira na palico, globoko je sključen, stara siva glava visi na prsi. Dekle, ki gre za njim, se negotovo ziblje, skoro opoteka.

"Slab sem!" — pove starce. "V prvo hišo stopiva, ker ne morem naprej!"

Molče in počasi prideta do nje, ribič prosi prenočišča, gospodar mu ponudi prazen in temen hlev, do polovice napolnjen s listjem. Tja gresta.

"Slab sem!" — ponavlja starce. "Vest mi pravi, da je smrt blizu. In domov bi šel — v kajčo. Tam bi rad umrl! Pa ne zmorem več hoje."

Polmračno je v hlevu, komaj je opaziti staro beračico, ki kleči v kotu in si pripravila ležišče. Tudi Terezinka razvezuje culo, vžame iz nje rjuho, razmahne jo in vzprstno po listju.

"Ležite!" pravi z nekako izgubljenim, zmehanim glasom.

"Odlegla vam bo! Odpohijte se, oddahnite!"

"Bolni ste, mož!" — se oglasa beračica in prišepa bliže. "Bolni, pozna se vam. Malo juhe bi izpil, pa vam bi bilo bolje. Čakajte, prosila bom za vas!"

Beračica odšepa iz hleva, deklica sedi na listju, starce leži tik nje in težko diše.

"Kmalu mi bo odleglo!" — govori v odmorih in s pekačočim glasom. "Kmalu bo dobro: umrl bom!"

Beračica prišepa nazaj s skledico v roki, poklekla k bolniku, sili in ponuja.

"Juha je tu!" — pravi. "Pijte, nagnite! Ta vas okrepi, mož, moči vam da, zdravja! Dvignite se, nagnite!"

"Nočem!" — se brani starce in še tišji je njegov glas. "Ni treba! Ne bom! Zdal je konec!"

Roko dvigne, suho, velo, koščeno, desnico, prekriža se. Vedno teže diše.

"Slabo kri ima!" — hiti razlagati beračica. "Da bi imela dve pijavki, pa bi mu je izpili — vso, kolikor je bolne. Eno bi mu nastavila na sence, eno pa na levo stran: gotovo bi mu še odleglo. Ampak kje dobiti zdaj pijavke, kje!"

Dekle sedi v listju, beračica jadikuje, starce hrope, pritiska suhe in koščene roke k prsim.

"Po gospoda grem, po gospoda!" — se domisli beračica, odšepa naglo iz hleva in zapre vrata za seboj. Starce se pomirjuje, položi roke ob sebi, diha vedno počasneje, vedno tiše, vedno redkeje, neha, več se ne gane. Dekle kleči tik njega v listju, z velikimi, prestrašenimi očmi strmi v črni strop, trese se po životu, roke sklepa na prsih kakor k molitvi, ustne ji trepečejo kakor v mrzlici.

Veter je, jasno je zunaj, skozi zamreženo okno sije mesec tudi v hlev. Tam na vrhu listja se svetiljka dvoje troje žarkov, tiho je vse, zapuščeno, žalostno.

III.

Tretji dan popoldne so pokopali ribiča. Izpreved je bil kratak: samo duhovnik, cerkovnik, grobar in Terezinka. In tudi pot je bila kratka: iz mrtvašnice v kotu pokopališča do groba tik nje.

Oblačen in otočen jesenski dan je bil, nebo so zavijale umazane megle, zakrivalo dalje, zalivalo bližnje kakor dušče morje. Tiha je ležala vas, od redkokod je prital človek, odšel mimo pobit in nevasel. Terezinka je prišla s pokopališča, pod cerkvijo stoji are-

di vasi, roke tišče pod predpasnikom, v meglo strmi z nevednimi boječimi očmi.

Pršeti je pričelo, vlaga se pa jemlje obraza kakor slina, sili, oči, moti pogled. Tudi spetinja padajo. Imotavajo se iz megla nega morja, tavajo k tlom, drugo, hipoma se topeče in gubeče nič. Mračni so naglo. Zdi se, da prihajajo mrakovit trumoma, emračne plasti se plazijo od vse strani, objemajo se, prehajajo druga v drugo, iztisajo iz se svetlobo, ki se umika nekam po — za gore.

Terezinka stoji sredi vasi po cerkvijo, strmi z nerazumnimi prestrašenimi očmi predse, gleda in nič ne vidi, čuti in nič ne čuti. Topa je kakor mrtva, kakor se od kamena.

Že je noč, gluha, brezglasna. Samo od tu, od tam korak, piha na pesem iz gostilne, motnordne svetlikanje tujih oken, samo p danje snežink, ki se komaj slika in obušno dotikajo glave, san brazy kakor ledena slina.

"Kam — kod!" —

ZAKAJ SO OTROCI HUĐOBNI

Otroci, ki storijo kako huđo delstvo, so navadno pod normalno kar se tiče zdravja. To dokazuje pregled 743 otrok, ki so bili pritrjeni pred otroško sodišče (children's court) v New Yorku.

Preiskava teh otrok je dognala, da so huđodelni otroci v zdravstvenem pogledu mnogi na slabše kot običajni šolski otroci. 79 odstotkov otrok pred sodiščem imelo kakke telesne hibe, dočim 35 odstotkov šolskih otrok, stani joših v istih okrajih in istih u rodnosti, ima telesne hibe.

Glavna razlika med huđodelni mi otroki in navadnimi šolskimi otroki se je v zdravstvenem pogledu tikala nerednosti gled prehrane in žlez. — F. L. I. S.

Povest "Jimmie Higgins" zrcalo duše ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi pri Književni matici S. N. P. J.

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, amel, slad in vse druge potrebščine. Poskusi in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno je najboljši in najcenejši.

Groceryam, sladničarjem in v prodajalne teleznine damo primeren pust pri večjih naročilih. Plašite informacije na:

FRANK OGLAR, 6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

KNJIGE

Književne Matice S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne podporne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Pater Malaventura. Spisal Zvonko A. Novak. Izvirna povest iz življenja ameriških franciskanov. Z izvirnimi slikami, katere je izdelal Stanko Žele. Fina trda vezba. Cena s poštnino vred \$1.50.

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raznih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, poslovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameriškega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedaki. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delavcev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogeneze. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolmači mnoge narurne zakone in pokaže, kako se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse zadnje štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslali denar, sprejema

Književna Matica
2057-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.